

RETTENS DOM (Femte Afdeling)
16. december 1993 ^{*}

I sag T-20/89 RV,

Heinz-Jörg Moritz, forhenværende tjenestemand ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, boende i Bridel (Luxembourg), ved advokat Matthias Mahlberg, Bonn, og med valgt adresse hos sagsøgeren, 25 A, rue de Schönfels,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Götz zur Hausen, som befuldmægtiget, bistået af advokat Barbara Rapp-Jung, Frankfurt am Main, og med valgt adresse i Luxembourg hos Nicola Anneschino, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgt,

angående en påstand om erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, som sagsøgeren hævder at have lidt på grund af afvisningen af hans ansøgning til en stilling som direktør (lønkasse A2) og udnævnelsen af en anden ansøger,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Kalogeropoulos, og dommerne R. Schintgen og K. Lenaerts,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 28. september 1993,

afsagt følgende

^{*} Processprog: tysk.

Dom

- 1 Retten afsiger denne dom, efter at Domstolen har hjemvist sagen til fornyet behandling ved dom af 17. december 1992 (sag C-68/91 P, Moritz mod Kommissionen, Sml. I, s. 6849, herefter benævnt »appeldommen«) som følge af appel iværksat af sagsøgeren mod Rettens dom af 13. december 1990 (sag T-20/89, Moritz mod Kommissionen, Sml. II, s. 769, herefter benævnt »den ophævede dom«).

Sagens faktiske omstændigheder og forudgående behandling

- 2 Tvistens forhistorie og forløbet af de tidligere trin i sagens behandling er udførligt beskrevet i de ovennævnte domme, hvortil der henvises. Sagens indhold gengives i det følgende kun for så vidt som det er nødvendigt for forståelsen af Rettens argumentation i denne dom.
- 3 Sagsøgeren — som var blevet ansat ved Kommissionens den 1. juli 1967 — var, da han ved udgangen af januar 1990 blev pensioneret, tjenestemand i lønklasse A3, 8. løntrin, og beklædte en stilling som kontorchef i Kommissionens Generaldirektorat for Lån og Investering (herefter benævnt »GD XVIII«).
- 4 I januar 1986 offentliggjorde Kommissionen meddelelse om ledig stilling KOM/24/86 med henblik på besættelse af en ledig stilling i lønklasse A2 som direktør for direktoratet »Investeringer og Långivning« i det nævnte generaldirektorat.
- 5 Sagsøgeren og en anden tjenestemand ved Kommissionen indgav ansøgning om stillingen i henhold til artikel 29, stk. 1, litra a), i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter benævnt »vedtægten«).

- 6 Kommissionens rådgivende udvalg vedrørende udnævnelse i stillinger i lønklasserne A2 og A3 (herefter benævnt »det rådgivende udvalg«), som var blevet forelagt ansøgningerne, gennemgik dem i henhold til vedtægtens artikel 29, stk. 1, litra a). I forbindelse med denne gennemgang hørte det rådgivende udvalg generaldirektøren for Generaldirektorat XVIII, som afgav oplysninger om de kvalifikationer, som krævedes for stillingen, således som de var beskrevet i meddelelsen om ledig stilling, samt om deres omfang. Desuden meddelte generaldirektøren det rådgivende udvalg, hvordan han bedømte ansøgerne med henblik på den ledige stillings særlige kendetegn, og gav oplysning om hvilke kriterier han havde lagt til grund for undersøgelsen af de to ansøgers fortjenester. I udtalelse 17/86 af 22. april 1986 meddelte det rådgivende udvalg ansættelsesmyndigheden, at det efter afslutningen af sin gennemgang var kommet til det resultat, at ansøgerne »ikke var i besiddelse af alle de krævede kvalifikationer« for den ledige stilling.
- 7 Under sit møde den 30. april 1986 gennemgik Kommissionen begge de foreliggende ansøgninger og besluttede på dette trin ikke at besætte stillingen i henhold til vedtægtens artikel 29, stk. 1, litra a), men at anvende den udnævnelsesprocedure, som er foreskrevet i artikel 29, stk. 2, og at indhente en fornyet udtalelse fra det rådgivende udvalg vedrørende de indgivne ansøgninger.
- 8 Den 27. juni 1986 nåede det rådgivende udvalg efter atter at have hørt generaldirektøren for GD XVIII til det resultat, at en ansøgning, som var blevet indgivet af en ekstern ansøger i henhold til vedtægtens artikel 29, stk. 2, skulle imødekommes og foretog i udtalelse 32/86 indstilling til ansættelsesmyndigheden herom.
- 9 Den 2. juli 1986 besluttede Kommissionen på grundlag af det rådgivende udvalgs udtalelse 32/86 at udnævne den eksterne ansøger, Engel.
- 10 Sagsøgeren, der den 14. juli 1986 var blevet underrettet om Kommissionens afgørelse af 2. juli 1986, indbragte den 13. oktober 1986 en klage — registreret den 15. oktober 1986 — over afvisningen af hans ansøgning og dermed over udnævnelsen af Engel til den pågældende stilling. Denne klage blev afvist ved Kommissionens afgørelse af 5. maj 1987.

- 11 Den 12. august 1987 anlagde sagsøgeren sag ved Domstolen med påstand dels om annullation af Kommissionens afgørelse af 2. juli 1986 og af afgørelsen af 5. maj 1987 om afvisningen af hans klage, dels om erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, som han mente at have lidt på grund af afvisningen af hans ansøgning og udnævnelsen af en anden ansøger.
- 12 Den 18. marts 1988 anlagde sagsøgeren endnu en sag ved Domstolen til prøvelse af afvisningen af en klage indgivet den 13. august 1987, hvorved han tilsigtede at opnå annullation af den med forsinkelse udarbejdede bedømmelse af ham for perioden 1983-1985 samt erstatning for den skade, som han mente at have lidt på grund af den forsinkede udarbejdelse af denne bedømmelse.
- 13 Ved kendelse af 15. november 1989 har Domstolen hjemvist de to sager til Retten i henhold til artikel 14 i Rådets afgørelse 88/591/EKSF, EØF, Euratom af 24. oktober 1988 om oprettelse af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans. De to sager blev registreret på Rettens Justitskontor under numrene T-20/89 og T-29/89.
- 14 Sagsøgeren nedlagde i sag T-20/89 følgende påstande:
- Retten anordner straks fremlæggelse af bestemte dokumenter.
 - Sagen antages til realitetsbehandling.
 - Der gives sagsøgeren medhold.
 - Afgørelsen vedrørende klagen annulleres.

— Udnævnelsen af Engel kendes ulovlig.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

— Kommissionen tilpligtes at yde erstatning for økonomisk og ikke-økonomisk skade.

15 Kommissionen nedlagde følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at afholde sagens omkostninger.

16 I sag T-20/89 fremførte sagsøgeren til støtte for sine påstande en række anbringender og argumenter, der i det væsentlige beroede på, at visse bedømmelser — nærmere bestemt bedømmelserne for perioden 1973-1975, 1975-1977 og 1983-1985 — ikke var indeholdt i hans personlige aktmappe i forbindelse med forløbet af udnævnelsesproceduren og vedtagelsen af den anfægtede afgørelse af 2. juli 1986; det rådgivende udvalg og ansættelsesmyndigheden havde ikke hørt ham selv i forbindelse med gennemgangen af hans ansøgning, mens det rådgivende udvalg havde hørt hans generaldirektør, fordi bedømmelsen for perioden 1983-1985 ikke forelå; der forelå et fejlskøn eller magtmisbrug; der forelå en fejlagtig vurdering af ansørgernes kvalifikationer med henblik på den omtvistede stilling; tilsidesættelse af vedtægtens artikel 29 samt artikel 27 og 28; ansættelsesmyndigheden havde tilsidesat sin omsorgs- og loyalitetspligt over for tjenestemændene, og endelig var der sket en tilsidesættelse af princippet om god tro og princippet om lovmæssig forvaltning.

17 I sag T-20/89 forkastede Retten med den ophævede dom sagsøgerens påstande om annullation af afgørelsen af 2. juli 1986 med den begrundelse, at sagsøgeren ikke længere havde nogen interesse i annullation af udnævnelsen af den udnævnte ansø-

ger, da han var blevet pensioneret efter at have anlagt sag og derefter ikke længere kunne gøre krav på at blive udnævnt i den omtvistede stilling. Retten forkastede også sagsøgerens påstande om, at Kommissionens tilpligtedes at erstatte den økonomiske og ikke-økonomiske skade, som han var blevet påført ved afvisningen af hans ansøgning og udnævnelsen af en anden ansøger. Forkastelsen af sagsøgerens erstatningspåstande blev, for så vidt som sagsøgeren påberåbte sig en økonomisk skade, begrundet med, at der ikke var begået en tjenstlig fejl i forbindelse med den omtvistede procedure. For så vidt angik den ikke-økonomiske skade fandt Retten i det væsentlige, at den skade, der var opstået som følge af den forsinkede udfærdigelse af bedømmelsen for perioden 1983-1985, til dels kunne tilskrives sagsøgeren selv, da han ikke havde medvirket til en rettidig udfærdigelse af bedømmelsen. Endelig pålagde Retten hver part at bære sine omkostninger.

- 18 I sag T-29/89 frifandt Retten ved dom af 13. december 1990 (Sml. II, s. 787) Kommissionen med den begrundelse, at sagsøgerens annullationspåstande var for sent fremsat, og at sagsøgeren ikke kunne gives medhold i sine erstatningspåstande, fordi sagsøgeren havde bidraget til den forsinkede udfærdigelse af bedømmelsen og dermed også bidraget til den forsinkelse, der havde ført til den påberåbte ikke-økonomiske skade. Sagsøgeren har ikke iværksat appel mod denne dom fra Retten.
- 19 Sagsøgeren har derimod den 15. februar 1991 iværksat appel for Domstolen af Rettens dom i sag T-20/89.
- 20 Domstolen har i appeldommen ophævet Rettens dom og hjemvist sagen til fornyet behandling ved Retten, idet den udsatte afgørelsen om sagens omkostninger.

Sagens behandling efter hjemvisningen

- 21 Ifølge artikel 117 i Rettens procesreglement er sagen fra datoen for afsigelsen af appeldommen atter indbragt for Retten.

22 Sagsøgeren og sagsøgte har i henhold til procesreglementets artikel 119 indgivet indlæg henholdsvis den 23. februar og den 26. marts 1993.

23 På grundlag den refererende dommers rapport har Retten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Den har dog anmodet parterne om at besvare en række spørgsmål og Kommissionen om at fremlægge forskellige dokumenter. Parterne har efterkommet disse anmodninger inden for de fastsatte frister.

24 Den mundtlige forhandling fandt sted den 28. september 1993. Parternes repræsentanter afgav indlæg og besvarede spørgsmål fra Retten.

25 Sagsøgeren har i sit skriftlige indlæg nedlagt følgende påstand:

— Kommissionen dømmes i overensstemmelse med de i første instans nedlagte påstande bortset fra den dér nedlagte påstand om, at udnævnelsen af Engel annulleres, fordi den er retsstridig.

26 Kommissionen har i sit skriftlige indlæg nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Hver part betaler sine omkostninger.

Parternes påstande og anbringender under sagens behandling i første instans og under sagens behandling efter hjemvisning

- 27 Efter afsigelsen af Domstolens appeldom foreligger der til behandling for Retten samtlige de påstande og anbringender, som parterne har fremført i første instans og i den foreliggende procedure efter hjemvisningen.
- 28 Sagsøgeren har imidlertid i forbindelse med den foreliggende procedure efter hjemvisningen frafaldet sine annullationspåstande og opretholder kun sine påstande om erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade, som han mener at have lidt på grund af afvisningen af hans ansøgning og den retsstridige udnævnelse af en anden ansøger. Hans anbringender og argumenter, der i forbindelse med sagens behandling i første instans skulle godtgøre retsstridigheden af udnævnelsen til den omtvistede stilling, skal i forbindelse med sagens behandling i denne procedure derfor forstås således, at det hermed tilsigtes at godtgøre, at Kommissionen har begået en tjenstlig fejl, der har ført til den skade, som han påstår erstattet.

Den tjenstlige fejl

Parternes argumenter

- 29 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen under den omtvistede udnævnelsesprocedure har begået en række retsstridige handlinger og uregelmæssigheder, der udgør et tilsvarende antal tjenstlige fejl, som har ført til afvisningen af hans ansøgning og til den retsstridige udnævnelse af en anden ansøger, hvis kvalifikationer og erfaring i flere henseender var ringere end sagsøgerens.
- 30 Sagsøgeren har således gjort gældende, at hans personlige aktmappe var ufuldstændig, fordi den ikke indeholdt bedømmelserne af ham for perioderne 1973-1975, 1975-1977 og navnlig for perioden 1983-1985, skønt denne ville have været den vigtigste i forbindelse med denne procedure, som fandt sted i 1986.

- 31 Sagsøgeren har herved anført, at hans bedømmelse for perioden 1983-1985, der skulle have været meddelt ham senest den 30. november 1985 i overensstemmelse med de generelle gennemførelsesbestemmelser til vedtægtens artikel 43, som Kommissionen havde udstedt den 27. juli 1979, først blev meddelt ham den 31. juli 1986, og derfor ikke var indeholdt i hans personlige aktmappe i forbindelse med udnævnelsesproceduren og vedtagelsen den 2. juli 1986 af den omtvistede afgørelse.
- 32 Ifølge sagsøgeren kan denne undladelse ikke lovligt afhjælpes ved den omstændighed, at det rådgivende udvalg havde hørt hans generaldirektør vedrørende hans ansøgning. Sagsøgeren har anført, at også selv om generaldirektøren har udtalt sig over for det rådgivende udvalg om sagsøgerens kvalifikationer, navnlig under hensyn til kravene i meddelelsen om ledig stilling, samt — som anført af Kommissionen — om sin hensigt om for perioden 1983-1985 at opretholde den tidligere bedømmelse af sagsøgeren vedrørende perioden 1981-1983, skulle det rådgivende udvalg under alle omstændigheder også have hørt den berørte tjenestemand selv. Generaldirektøren, som var blevet hørt af det rådgivende udvalg, var ikke umiddelbart ansvarlig for bedømmelsen, og han har muligvis udtrykt sig negativt om sagsøgerens ansøgning under dette møde. Til støtte for disse anbringender og argumenter har sagsøgeren under den mundtlige forhandling anført, at generaldirektøren, som det fremgår af mødeprotokollerne fra de møder, hvorunder det rådgivende udvalg hørte generaldirektøren, navnlig havde undladt at præcisere, at visse af de opgaver, som sagsøgeren tidligere havde varetaget, ikke længere var lige så vigtige, og undladt at understrege den omstændighed, at sagsøgeren i forbindelse med udøvelsen af sin virksomhed i flere år havde været ansvarlig for kontakter til de organer, som varetog budget- og finanskontrollen, herunder Revisionsretten. Frem for alt har generaldirektøren undladt at oplyse det rådgivende udvalg om, at sagsøgeren fra januar 1984 havde varetaget nye opgaver, bl. a. indførelsen af ordningen med »sikkerhedsstillelse«, som havde til formål at efterprøve og garantere betalingen af de meget høje bøder, som blev pålagt virksomheder i jern- og stålindustrien, og hvis gennemførelse indebar kontakter med flere virksomheder og banker i medlemsstaterne, således at det pågældende system kunne fungere hensigtsmæssigt.
- 33 Sagsøgeren kommer således til det resultat, at det rådgivende udvalg og derefter ansættelsesmyndigheden på grund af den omstændighed, at den sidste bedømmelse ikke var indeholdt i hans personlige aktmappe, ikke i forbindelse med den omtvistede procedure kunne foretage en sammenlignende undersøgelse af ansøgernes

fortjenester, og at hans egen ansøgning blev gjort til genstand for en fejlagtig vurdering, der førte til dens afvisning og til en retsstridig udnævnelse af en anden ansøger.

34 Kommissionen har for det første anført, at mangelen på bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985 til dels skyldtes sagsøgeren selv. Den har anført, at sagsøgeren først den 26. november 1986 anfægtede den første bedømmers forslag af 31. juli 1986 om at opretholde hans foregående bedømmelse, i stedet for at gøre det inden for fristen på 10 dage efter dette forslag. Desuden har sagsøgeren først den 3. marts 1987 ansøgt om en revideret bedømmelse efter appel, efter at bedømmelsen endelig blev meddelt ham, hvorefter generaldirektøren som appelbedømmer meddelte ham sin reviderede bedømmelse den 7. april 1987, som sagsøgeren ikke har anfægtet for Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg. Det følger heraf, at sagsøgeren ikke kan påberåbe sig nogen retskrænkelse som følge af, at hans bedømmelse ikke var indeholdt i hans personlige aktmappe (Domstolens dom af 17.12.1981, sag 151/80, De Hoe mod Kommissionen, Sml. s. 3161, og af 9.2.1988, sag 1/87, Picciolo mod Kommissionen, Sml. s. 711, præmis 43).

35 Kommissionen har for det andet anført, at mangelen på en bedømmelse af sagsøgeren for perioden 1983-1985 under alle omstændigheder er blevet afhjulpet ved den omstændighed, at det rådgivende udvalg to gange har hørt sagsøgerens generaldirektør, der har udtalt sig om de kvalifikationer, som ansøgerne skulle være i besiddelse af for at beklæde den omtvistede stilling, samt om sagsøgerens kvalifikationer og indsats. Generaldirektøren har endvidere meddelt det rådgivende udvalg sin hensigt om at foreslå sagsøgeren, at der for perioden 1983-1985 opretholdtes den bedømmelse, som var blevet udfærdiget for perioden 1981-1983, hvilket efterfølgende er blevet bekræftet ved den omstændighed, at sagsøgerens endelige bedømmelse for perioden 1983-1985 — som accepteret og underskrevet af sagsøgeren — kun i ringe grad er forbedret i forhold til bedømmelsen for perioden 1981-1983. Da indholdet af den endelige bedømmelse for perioden 1983-1985 og hensigten hos sagsøgerens bedømmere om at opretholde den for perioden 1981-1983 tidligere udfærdigede bedømmelse efterfølgende er blevet bekræftet, er den vurdering, som er blevet foretaget af det rådgivende udvalg og af ansættelsesmyndigheden med hensyn til sagsøgerens ansøgning, gyldigt blevet foretaget dels på grundlag af bedømmelsen for 1981-1983, dels på grundlag af generaldirektørens mundtlige erklæringer. Hvad angår generaldirektørens vurderinger af sagsøgerens kvalifikationer med henblik på kravene til den ledige stilling har Kommissionen understreget, at de i det mindste delvis svarede til oplysningerne i hans personlige aktmappe og derfor ikke nødvendiggjorde en kontradiktorisk høring af sagsøge-

ren, for så vidt som de udgjorde simple supplerende oplysninger, som ansættelsesmyndigheden altid kan indhente, selv når ansøgernes aktmapper er ajourført. Kommissionen kommer derfor til det resultat, at mangelen på bedømmelsen for perioden 1983-1985 i sagsøgerens personlige aktmappe ikke kunne have nogen som helst indflydelse på den omtvistede udnævnelsesprocedure (Domstolens dom af 18.12.1980, forenede sager 156/79 og 51/80, Gratreau mod Kommissionen, Sml. s. 3943, af 27.1.1983, sag 263/81, List mod Kommissionen, Sml. s. 103, præmis 27, af 6.2.1986, forenede sager 173/82, 157/83 og 186/84, Castille mod Kommissionen, Sml. s. 497, og af 10.6.1987, sag 7/86, Vincent mod Parlamentet, Sml. s. 2473).

Rettens bemærkninger

- 36 Det står fast, at bedømmelsen af sagsøgeren for perioden fra den 1. juli 1983 til den 30. juni 1985 blev udfærdiget med forsinkelse af den første bedømmer, der skulle have meddelt sagsøgeren sin bedømmelse inden den 30. november 1985, men først gjorde det den 31. juli 1986. Kommissionens administration har altså handlet på en sådan måde, at enhver mulighed for at udfærdige bedømmelsen rettidigt, og under alle omstændigheder inden den omtvistede udnævnelse af 2. juli 1986, var udelukket. Den forsinkelse, som ifølge sagsøgeren har forårsaget den af ham påberåbte skade, kan således i fuldt omfang føres tilbage til sagsøgtens adfærd.
- 37 Det fremgår imidlertid af Domstolens praksis, at den omstændighed, at der ikke er udfærdiget bedømmelse af en tjenestemand inden for den i vedtægten fastsatte frist, udgør en tjenstlig fejl, når tjenstemanden ikke i væsentlig grad har bidraget til denne forsinkelse (Domstolens dom af 10.7.1992, sag T-68/91, Barbi mod Kommissionen, Sml. II, s. 2127, præmis 45, og senest af 17.3.1993, sag T-13/92, Moat mod Kommissionen, Sml. II, s. 287, præmis 33). Den omstændighed, at en bedømmelse ikke er indsat i en tjenstemands personlige aktmappe, fratager nemlig de personer, som skal afgive en udtalelse eller træffe afgørelser vedrørende forløbet af den pågældende tjenstemands karriere, muligheden for at tage hensyn til dette vigtige vurderingselement, navnlig i forbindelse med anvendelsen af vedtægten artikel 45, stk. 1.

38 Retten finder i øvrigt, at den manglende bedømmelse af sagsøgeren for perioden 1983-1985 ikke har kunnet afhjælpes af den omstændighed, at sagsøgerens personlige aktmappe indeholdt bedømmelsen for perioden 1981-1983, eller af den omstændighed, at generaldirektøren for det rådgivende udvalg har ytret sin hensigt om at foreslå sagsøgeren at opretholde denne bedømmelse for perioden 1983-1985. For det første var den generaldirektør, som blev hørt af det rådgivende udvalg, ikke sagsøgerens første bedømmer, og henvisningen til hensigten om at opretholde den eksisterende bedømmelse gjorde det derfor ikke muligt med tilstrækkelig sikkerhed at fastslå sagsøgerens kvalifikationer på det tidspunkt, hvor den overordnede myndighed skulle gennemgå hans personlige aktmappe. For det andet gælder der præcise procedureregler for udfærdigelsen af bedømmelser af tjenestemænd, som i det mindste kræver deltagelse både af to bedømmere og af den bedømte tjenestemand selv, og derfor kan føre til, at den endelige bedømmelse af den pågældende tjenestemand afviger fra den af den første bedømmer udfærdigede. Selv når en endelig bedømmelse indholdsmæssigt stemmer fuldstændig overens med bedømmelsen for en forudgående periode, er det kun på grundlag af den endelige bedømmelse, at ansættelsesmyndigheden gyldigt med tilstrækkelig sikkerhed kan foretage en gennemgang af den pågældende tjenestemands aktmappe med henblik på vedtagelsen af en afgørelse, som berører forløbet af hans karriere.

39 Det bemærkes, at i det foreliggende tilfælde afviger bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985 i dens endelige version på flere punkter fra bedømmelsen omfattende perioden 1981-1983. Således nævnes det i punkt 6, litra b), og 7, litra a), at sagsøgeren var ansvarlig for forvaltningen af det system med »sikkerhedsstillelse«, der var indført ved Kommissionens beslutning af 23. december 1983, hvilket ikke var tilfældet med den foregående bedømmelse. Endelig nævnes det i punkt 8 og 9 (»sprog« og »nye sprogkundskaber«) i bedømmelsen for 1983-1985, at sagsøgeren har et i det mindste passivt kendskab til spansk, hvilket ikke var anført i den foregående bedømmelse. I punkt 10, III, 4 (»evne til menneskelig kontakt«), i bedømmelsen for 1983-1985 blev sagsøgeren desuden tildelt karakteren »meget godt« i stedet for karakteren »godt«, der var indeholdt i bedømmelsen for 1981-1983. Det anførtes endvidere i punkt 10, III, i bedømmelsen for 1983-1985, at sagsøgeren har fortsat med at »prendre des mesures et initiatives tendant à perfectionner la perception ... des amendes« (sagsøgeren udvikler foranstaltninger og initiativer med henblik på at fuldstændiggøre opkrævningen ... af bøder), og at han »a mis sur pied et a utilisé la même application pour affiner le système de gestion Caution« (han har også indført og anvendt denne metode med henblik på at forfine systemet med sikkerhedsstillelse), hvilke bemærkninger ikke er indeholdt i bedømmelsen for 1981-1983. Endelig blev der i den endelige bedømmelse for perioden 1983-1985 udstreget bemærkningen i punkt 6, litra b), i bedømmelsen for

1981-1983 hvorefter sagsøgeren varetog »contacts ... avec la Cour des comptes et les commissions parlementaires« (kontakter med Revisionsretten og parlamentsudvalgene), og i punkt 7 blev det tilføjet, at disse opgaver efter en omfordeling af opgaverne inden for GD XVIII fra den 19. juli 1983 var blevet tildelt afdelingen for intern kontrol. Det fremgår af alt det ovenfor anførte, at sagsøgerens bedømmelse for perioden 1983-1985 på flere punkter afviger fra bedømmelsen for perioden 1981-1983, da der heri navnlig nævnes de nye opgaver, som sagsøgeren varetog efter udfærdigelsen af den foregående bedømmelse, og da bedømmelsen for perioden 1983-1985 i det hele udviste tendens til en mere fordelagtig bedømmelse af sagsøgerens kvalifikationer, navnlig hvad angår rubrikken »evne til menneskelig kontakt«, der er af særlig betydning ved besættelse af en direktørstilling (ovennævnte dom i sagen Moat mod Kommissionen, præmis 47). Selv om generaldirektøren, som var blevet hørt af det rådgivende udvalg, gyldigt kunne have henledt sidstnævntes opmærksomhed på bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1981-1983, afspejlede denne bedømmelse ikke nøjagtigt sagsøgerens præcise kvalifikationer på det tidspunkt, hvor den omtvistede procedure verserede, og på det tidspunkt, hvor den omtvistede afgørelse blev vedtaget. Den omstændighed, at sagsøgerens bedømmelse for perioden 1983-1985 ikke var indeholdt i hans personlige aktmappe, kan derfor ikke afhjælpes af den omstændighed, at hans bedømmelse for perioden 1981-1983 var indeholdt i hans aktmappe, og at generaldirektøren over for det rådgivende udvalg havde udtalt sin hensigt om at opretholde bedømmelsen for perioden 1983-1985.

- 40 Da sagsøgerens bedømmelse for perioden 1983-1985 ikke var blevet udfærdiget inden for den fastsatte frist, navnlig på grund af den omstændighed, at den første bedømmer ikke rettidigt havde meddelt sagsøgeren bedømmelsen, og i hvert fald ikke før den 2. juli 1986 — datoen for den omtvistede udnævnelse — har Kommissionen begået en tjenstlig fejl, der kan udløse dens ansvar, såfremt det bevises, at denne forsinkelse har kunnet påføre sagsøgeren en skade.

Skaden og årsagsforbindelsen

Parternes argumenter

- 41 Sagsøgeren har anført, at den omstændighed, at hans personlige aktmappe ikke indeholdt bedømmelsen for perioden 1983-1985, har medført, at det rådgivende udvalg og ansættelsesmyndighedens gennemgang og vurdering af hans ansøgning er blevet foretaget uden kendskab til de positive og detaljerede oplysninger, som er

indeholdt i bedømmelsen for perioden 1983-1985, og at denne tjenstlige fejl fra Kommissionens side har ført til afvisningen af hans ansøgning og til den retsstridige udnævnelse af Engel, hvilket har påført ham en både økonomisk og ikke-økonomisk skade. Han påstår, som erstatning for denne skade, at Kommissionen tilpligtes at stille ham finansielt, dvs. også med henblik på pensionsrettigheder, i den situation, hvori han ville have befundet sig, såfremt han var blevet udnævnt til den omtvistede stilling den 2. juli 1986, subsidiært, at denne skade opgøres efter billighed i overensstemmelse med retspraksis, hvorefter mangelen på en bedømmelse i en personlig aktmappe, når der træffes en foranstaltning, som vedrører den pågældende tjenstemands karriere, begrundet et krav på erstatning af den forårsagede skade.

42 Kommissionen har anført, at sagsøgeren ikke har godtgjort eksistensen af en bestemt økonomisk skade. Med hensyn til sagsøgerens påstand om at blive stillet i den finansielle situation, hvori han ville have befundet sig, såfremt han var blevet udnævnt til den omtvistede stilling, har Kommissionen anført, at selv om sagsøgeren havde fået medhold i sin påstand om annullation af den omtvistede udnævnelse, ville han ikke automatisk være blevet udnævnt til den omhandlede direktørstilling. Det følger heraf, at den påberåbte økonomiske skade er ubestemt, og at sagsøgeren, hvis han opnåede erstatning i den af ham krævede form, i finansiell henseende faktisk ville opnå at blive udnævnt til den omtvistede stilling.

43 Med hensyn til den af sagsøgeren påberåbte ikke-økonomiske skade har Kommissionen anført, at sagsøgeren intet har fremført, der gør det muligt at bedømme dens størrelse (ovennævnte dom i sagen Moat mod Kommissionen, præmis 47). Desuden har sagsøgeren ikke godtgjort, at den retsstridige udnævnelse af en anden ansøger til den omtvistede stilling har påført ham en anden ikke-økonomisk skade end dén, som Retten allerede har truffet afgørelse om i sag T-29/89 ved dom af 13. december 1990, hvorved sagsøgeren ikke fik medhold i sin påstand om erstatning for den ikke-økonomiske skade som følge af den forsinkede udarbejdelse af bedømmelsen for perioden 1983-1985.

44 Endelig har Kommissionen anført, at årsagsforbindelsen mellem den påberåbte skade og den hævdede tjenstlige fejl ikke er blevet godtgjort af sagsøgeren med tilstrækkelig nøjagtighed, således som han er forpligtet til i overensstemmelse med Domstolens og Rettens faste praksis. Kommissionen har herved anført, dels at sagsøgeren ikke havde krav på at blive udnævnt til denne omtvistede stilling, dels at

ansættelsesmyndigheden på dette område har et vidt skøn, og har endvidere anført, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at den hævdede tjenstlige fejl, for så vidt som den består i den omstændighed, at han ikke er blevet hørt af det rådgivende udvalg, kan have været afgørende for, at han ikke blev forfremmet (ovennævnte dom i sagen Vincent mod Parlamentet, præmis 26, og Rettens dom af 24.1.1991, sag T-63/89, Latham mod Kommissionen, Sml. II, s. 19, på s. 30, præmis 33), og hans vederlag og pension derfor ikke svarede til en direktørs vederlag og pension. Det samme gælder for så vidt som den påberåbte tjenstlige fejl skulle bestå i den omstændighed, at bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985 ikke var indeholdt i hans personlige aktmappe i forbindelse med gennemførelsen af den omtvistede procedure. Ifølge Kommissionen har sagsøgeren ikke godtgjort, at han ville have haft en ekstra chance for at blive udnævnt til den omtvistede stilling, såfremt hans personlige aktmappe havde indeholdt bedømmelsen for perioden 1983-1985 i dens endelige version (Domstolens ovennævnte dom i sagen Picciolo mod Kommissionen og dom af 14.2.1989, sag 346/87, Bossi mod Kommissionen, Sml. s. 303). I denne sammenhæng har Kommissionen henvist til, at den sidstnævnte bedømmelse kun indeholdt mindre ændringer i forhold til det oprindelige udkast, som blev forelagt sagsøgeren, og at det rådgivende udvalg var blevet forelagt hans bedømmelse for 1981-1983, der indeholdt en vurdering af sagsøgerens indsats, der i det væsentlige svarede til vurderingen i den med forsinkelse udfærdigede bedømmelse for perioden 1983-1985. Det følger heraf, at selv hvis sagsøgerens bedømmelse for perioden 1983-1985 havde været indeholdt i hans personlige aktmappe, ville den omstændighed ikke kunne have haft nogen som helst indvirkning på hans chancer for at blive udnævnt til den omtvistede stilling.

Rettens bemærkninger

- 45 Det bemærkes for det første, at det fremgår af sagsøgerens samlede argumentation, at han til støtte for sin erstatningspåstand gør gældende, at der er blevet påført ham en skade, fordi hans chancer for at blive forfremmet er blevet påvirket af den omstændighed, at hans personlige aktmappe ikke indeholdt bedømmelsen for perioden fra den 1. juli 1983 til den 30. juni 1985.
- 46 Retten finder for det andet, at den af sagsøgeren påberåbte skade har en anden årsag end den ikke-økonomiske skade, som han påstod erstattet i sag T-29/89, og som Retten traf afgørelse om ved ovennævnte dom af 13. december 1990, der alene angik den for sene udarbejdelse af bedømmelsen for perioden 1983-1985, hvilket Domstolen har understreget i appeldommen (præmis 35). Det fremgår af Domstolens faste praksis (dom af 14.7.1977, sag 61/76, Geist mod Kommissionen, Sml. s. 1419, og af 15.3.1989, sag 140/87, Bevan mod Kommissionen, Sml. s. 701) og af

Rettens praksis, at selv om »det [kan] medføre en ikke-økonomisk skade for en tjenestemand, at hans personlige aktmappe er mangelfuld eller ufuldstændig, idet dette kan give anledning til usikkerhed og uro med hensyn til hans fremtidige karriere« (dom af 8.11.1990, sag T-73/89, Barbi mod Kommissionen, Sml. II, s. 619, præmis 41, og ovennævnte dom af 24.1.1991 i sagen Latham mod Kommissionen, præmis 37, og dom af samme dato, sag T-27/90, Latham mod Kommissionen, Sml. II, s. 35, præmis 49), forholder det sig endvidere således, »at forsinkelsen med udfærdigelsen af bedømmelser i sig selv kan være til skade for tjenestemanden, alene fordi det kan påvirke hans karriereforløb, at en sådan bedømmelse ikke foreligger på et tidspunkt, hvor der skal træffes beslutninger vedrørende tjenestemanden« (ovennævnte dom i sagen Castille mod Kommissionen, præmis 36, ovennævnte dom i sag T-63/89, Latham mod Kommissionen, præmis 36, ovennævnte dom i sag T-27/90, Latham mod Kommissionen, præmis 48, og ovennævnte dom i sagen Moat mod Kommissionen, præmis 44).

- 47 Som allerede anført er det ubestridt mellem parterne, at bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985 først blev meddelt ham den 31. juli 1986, dvs. efter udløbet af den herfor fastsatte frist og efter det tidspunkt, hvor det rådgivende udvalg og ansættelsesmyndigheden havde gennemgået sagsøgerens ansøgning til den omtvistede stilling og truffet afgørelsen af 2. juli 1986 om udnævnelse af en anden ansøger til stillingen. Det står således fast, at hverken det rådgivende udvalg eller ansættelsesmyndigheden ved gennemgangen af sagsøgerens ansøgning havde kendskab til bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985.
- 48 Det følger heraf, at gennemgangen af den ansøgning, som sagsøgeren havde indgivet i henhold til meddelelsen om ledig stilling KOM/24/86 vedrørende en stilling som direktør for direktoratet »Investeringer og Långivning« i GD XVIII, var blevet påvirket af den omstændighed, at den nævnte bedømmelse ikke var indeholdt i hans personlige aktmappe, og at den forsinkede udfærdigelse af bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985 derfor kunne skade ham, eftersom forløbet af hans karriere kunne blive påvirket af mangelen på denne bedømmelse på et tidspunkt, hvor der blev truffet en afgørelse, som berørte ham.
- 49 Retten finder endvidere, at Kommissionen ikke kan hævde, at den omstændighed, at denne bedømmelse ikke var indeholdt i sagsøgerens personlige aktmappe, ikke

har haft nogen indvirkning på hans chancer for at blive forfremmet, fordi bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985 intet ville have kunnet tilføje til hans tidligere bedømmelse. Som Retten har konstateret, er oplysningerne og vurderingerne i bedømmelsen for 1983-1985 i forhold til de i bedømmelsen for 1981-1983 indeholdte vurderinger mere fordelagtige for sagsøgeren, da der heri navnlig henvises til de nye opgaver, som sagsøgeren varetog, og som ikke var nævnt i den tidligere bedømmelse. Disse forskelle mellem bedømmelserne har en særlig betydning og skulle have figureret blandt de elementer, der blev taget i betragtning ved gennemgangen af den ansøgning, som sagsøgeren havde indgivet i henhold til den procedure, som var blevet indledt i henhold til vedtægtens artikel 29, stk. 1, litra a), eller i henhold til den procedure, som var blevet indledt i henhold til samme artikels stk. 2.

50 Da Kommissionen desuden ikke har godtgjort, at de personer, der havde kompetence til at træffe sådanne afgørelser, kunne råde over oplysninger, der måtte side-stilles med bedømmelsen af sagsøgeren for 1983-1985, og da Kommissionen ikke har fremført nogen særlig omstændighed, som kan begrunde forsinkelsen med udfærdigelsen af den nævnte bedømmelse — hvilken forsinkelse den pågældende tjenestemand, som allerede fastslået, på ingen måde har bidraget til, og som han ikke selv kunne forhindre, fordi tjenestemandsvedtægten ikke foreskrev retsmidler med henblik herpå — må det fastslås, uden at det er nødvendigt at gennemgå sagsøgerens øvrige anbringender og argumenter, at Kommissionen har begået en tjenstlig fejl, der har påført sagsøgeren en skade, som han har krav på at få erstat-tet.

51 Ved vurderingen af skaden skal der dels tages hensyn til sagsøgerens alder, idet han på tidspunktet for den omtvistede procedure endnu kun i få år kunne deltage i forfremmelsesprocedurer, dels til betydningen af den omtvistede stilling. Henset hertil fastsætter Retten den skade, som sagsøgeren har lidt, efter ret og billighed og anser et beløb af 150 000 BFR for en passende erstatning til sagsøgeren.

Sagens omkostninger

- 52 Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, såfremt der er nedlagt påstand herom. Kommissionen har tabt sagen, og sagsøgeren har nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEEN (Femte Afdeling)

- 1) Kommissionen tilpligtes at betale sagsøgeren 150 000 BFR i erstatning.
- 2) Kommissionen betaler sine egne omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med appelsagen for Domstolen og sagens behandling i første instans for Retten.

Kalogeropoulos

Schintgen

Lenaerts

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. december 1993.

H. Jung

A. Kalogeropoulos

Justitssekretær

Afdelingsformand